

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ

The Potential for Ecotourism in National Parks, Chaiyaphum

จิตรดา เปรมปรี¹

Received: July, 2014; Accepted: October, 2014

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา 2) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างรายได้และการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สัมพันธ์กับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยศึกษาเชิงปริมาณเป็นเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน ประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวหรือประกอบกิจกรรมใดๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ โดยคำนวณจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติตาดโตนและอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ปีงบประมาณ 2555 (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2555) ใช้วิธีการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967 อ้างถึงใน พวงรัตน์, 2540) จำนวน 400 คน ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจากผู้รู้ข้อมูลในท้องถิ่นเป็นอย่างดี (Key Informants) จำนวน 15 คน

เครื่องมือการศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (บุญชม, 2545) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดแคลนงบประมาณพัฒนาอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวขาดความสนใจได้รับความรู้ด้านการรักษาระบบนิเวศ หลังจากเทศกาลท่องเที่ยว

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

E-mail : aon_2523@hotmail.com

จะพบปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ ทำให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติต่างได้รับผลกระทบร่วมกัน จึงควรปรับปรุงด้านการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์และการบริหารงานทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันไป ด้านการเสนอแนะแนวทางการสร้างรายได้การบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สัมพันธ์กับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เช่น ตัวแทนเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพค้าขายในเขตอุทยานแห่งชาติ และตัวแทนนักท่องเที่ยวมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามาตรังตามความต้องการของทุกฝ่าย เมื่อสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายเพื่อช่วยสร้างรายได้สู่ชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; การบริหารทรัพยากรธรรมชาติ; การบริหารทรัพยากรมนุษย์

Abstract

The research “the potential for ecotourism in the national parks, Chaiyaphum” had two main objectives: 1) to evaluate the satisfaction of the tourists to ecotourism in the national parks, Chaiyaphum province, Tatton National Park And Phu Lan Kha National Park 2) to propose revenue generation and resource management, ecotourism management in relation to the potential ecotourism in the national parks, Chaiyaphum.

Population and sample used in this study were a quantitative study of agency officials or tourists to travel or engage in any business matters in the national parks, Chaiyaphum. By calculating the statistics of tourists into the Tatton National Park and Phu Lan Kha National Park, FY 2555 (National Bureau, 2555) used the sample size formula of Taro Yamane (Yamane, 1967 cited in Puangrat, 2540) of 400 men in qualitative study using purposive sampling (Purposive Sampling) recruited from the local data as well (Key Informants) 15 people.

Tools quantitative questionnaire (Bunchom, 2545) qualitative study (Qualitative Research) using in-depth interviews (In-depth Interview) found that the majority of the budget shortfall developed national parks. Lack of awareness towards maintaining ecological tourist area of interest has been the knowledge of ecological conservation. After the season, it found that garbage and sewage problems that the tourists left the staff and resources of the National Parks affected. It should improve the management of human resources and natural resources concurrently. The recommendations offered the ways to create income, ecotourism management in

relation to the potential of ecotourism in the national parks. Chaiyaphum National park authorities should arrange a meeting to get the opinions of all stakeholders, including representatives of the National Park, agents who were trading in the park, and travel agents had the opportunity to share ideas and offered solutions to meet the needs of all parties. When could satisfy the needs of each party would make incomes to the community.

Keywords : Ecotourism; Conservation of Natural Resources; Human Resource Management

บทนำ

ประเทศไทยเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติในเรื่องอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ลักษณะนิสัยของคนในประเทศ ถือว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าร่วมกับประชาคมอาเซียนมีแนวโน้มรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างศักยภาพทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการเดินทางให้มั่นคงมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวนับเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนต่อการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ ในขณะที่เดียวกันมีแนวโน้มการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขยายตัวมากขึ้นและส่งผลกระทบต่ออนาคต ดังนั้น ควรให้ความสำคัญเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในขณะเดียวกันนโยบายของรัฐบาลปี 2556 ได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการเดินทาง อีกทั้งมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลงทุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมแล้วพบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผ่านมาขาดการวางแผนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวที่ขาดความเหมาะสมหรือขาดการจัดการอย่างถูกต้อง จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมต้องสูญเสียงบประมาณในการฟื้นฟูและดูแลรักษา อีกทั้งส่งผลกระทบทำให้จำนวนของนักท่องเที่ยวและรายได้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวลดลง

ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เริ่มขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางในการกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสมและต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบด้วย

อุทยานแห่งชาติทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญช่วยสร้างรายได้และความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่น ควรได้รับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิและมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากสภาพโครงสร้างของพื้นที่ที่แตกต่างกันเกิดความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง อีกทั้งการเข้าถึงตัวอุทยานซึ่งมีลักษณะเป็นภูเขาสูงเหมาะแก่การชมทิวทัศน์ ไร่ชา ชมถ้ำ เล่นน้ำตก สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วยกิจกรรมนันทนาการต่างๆ อาทิเช่น เล่นน้ำ แคมป์ปิ้ง เดินชมธรรมชาติ เป็นต้น นับเป็นสิ่งที่ทำหายนดึงดูดและเชิญชวนนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าไปใช้บริการในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยทางอุทยานได้เปิดให้บริการตลอดทั้งปี อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานได้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างรายได้และการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา
2. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างรายได้และการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สัมพันธ์กับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งประเภทตามคุณลักษณะของงานวิจัยโดยพิจารณาข้อมูลแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยศึกษาเชิงปริมาณเป็นเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน ประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวหรือประกอบกิจการใดๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ โดยคำนวณจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติตาดโตนและอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ปีงบประมาณ 2555 (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2555) ใช้วิธีการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967 อ้างถึงใน พวงรัตน์, 2540) จำนวน 400 คน ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจากผู้รู้ข้อมูลในท้องถิ่นเป็นอย่างดี (Key Informants) จำนวน 15 คน

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา 2 ด้าน ดังนี้ 1) การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักท่องเที่ยวในประเทศและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติตาโคโคโค และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา คำนวณวิธีการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967 อ้างถึงใน พวงรัตน์, 2540) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าระดับ ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% หรือระดับนัยสำคัญที่ 0.05 การศึกษาครั้งนี้จะใช้ตัวอย่าง 400 คน 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดกลุ่มเป้าหมายทำการสัมภาษณ์ คือ ผู้ที่รู้ข้อมูลในท้องถิ่นเป็นอย่างดี (Key Informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยาน นักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้าที่ประกอบกิจการบริเวณอุทยาน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)
2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview)

3. แบบสอบถามเพื่อใช้สำหรับประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้ารับบริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้ารับบริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยการสร้างเครื่องมือการวัดในแบบของลิเคิร์ต (Likert) ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

อภิปรายผลการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) พรรณนาควบคู่กับการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ทัศนสถานภาพและข้อมูลส่วนตัวเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของประชาชนเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา ภูมิฐานะ สถานภาพ จุดประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารของอุทยานแห่งชาติ การพักค้างคืนระหว่างท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ประวัติการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการกลับมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติพบว่า ประชากรที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 46 ส่วนใหญ่จะมีอายุ 16 - 25 ปี สอดคล้องกับรัตนวดี จุลพันธ์ (รัตนวดี, 2547) เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นกรณีศึกษาเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.2

ด้านศึกษาประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35 ลำดับที่สองการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 32 ลำดับที่สามการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 ลำดับที่สี่การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 9 และลำดับสุดท้ายของประชากรที่ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และอื่นๆ คือไม่ได้รับการศึกษา เมื่อคิดเป็นร้อยละมีค่าเท่ากัน คือ 2

ภูมิสำเนาของประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง เมื่อคิดรวมได้จำนวน 400 คน ซึ่งจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอุทยาน คิดเป็นร้อยละ 54 ลำดับที่สอง เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ภายในจังหวัดชัยภูมิ คิดเป็นร้อยละ 37 ลำดับที่สามเป็นประชากรต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 9 ส่วนประชากรต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 0

สถานภาพของประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 69 ลำดับที่สองเป็นเจ้าของที่แหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 19 ลำดับที่สามอื่นๆ ได้แก่ คนในท้องถิ่น ประกอบอาชีพพ่อค้าแม่ค้า ลำดับที่สี่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2 และลำดับสุดท้ายคือมีัคคุเทศก์นำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 0

จุดประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยวประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 66.95 ลำดับที่สองมีจุดประสงค์เดินทางมาด้วยเหตุผลอื่น ๆ คือการเดินทางอย่างไม่มีจุดหมาย ไม่มีการวางแผนระบุเจาะจงแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 13.65 ลำดับที่สามมีจุดประสงค์เดินทางเพื่อทำธุรกิจท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 8.47 ลำดับที่สี่มีจุดหมายการเดินทางมาเพื่อทัศนศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7.63 สอดคล้องกับวิจิตรา ช่างปรุง และกาญจนา วงศ์กาฬสินธุ์ [วิจิตรา และกาญจนา (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ส่วนมากคนกับเพื่อนๆ ได้มาร่วมทำกิจกรรมทัศนศึกษาที่อุทยานแห่งชาติบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรทางธรรมชาติในท้องถิ่น ลำดับสุดท้าย คือ มีจุดหมายการเดินทางมาเพื่อติดต่อราชการและเยี่ยมญาติคิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 1.69 การได้รับข้อมูลข่าวสารของอุทยานแห่งชาติ ประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารของอุทยานแห่งชาติจากการรับฟังความคิดเห็นและการเชิญชวนจากคนรู้จักให้มาท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 37.12 ลำดับที่สองได้รับข้อมูลข่าวสารจากนิตยสาร วารสาร แผ่นพับ โบปลิ้ว ป้ายการโฆษณา คิดเป็นร้อยละ 30.30 ลำดับที่สามได้รับข้อมูลข่าวสารจากรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ลำดับที่สี่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 13.64 ลำดับสุดท้ายประชากรที่ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัททัวร์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.27

การพักค้างคืนระหว่างท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางไปกลับคิดเป็นร้อยละ 73 สอดคล้องกับปวีณา ทองบุญยัง (ปวีณา, 2556) ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนคาฬ จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนบ้านบากคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบไปกลับเพื่อศึกษาธรรมชาติวัฒนธรรมชนเผ่าและร่องรอยประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน โดยมีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมเสริมและมีการบริหารจัดการชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนไว้ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามในลำดับที่สองกลางเดินที่บริเวณอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 15 ลำดับที่สามเข้าบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 7 และลำดับสุดท้ายนิยมเข้าที่พักนอกอุทยานแห่งชาติ เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 5 ซึ่งวิภา ศรีระทุ (วิภา, 2551) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณา

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุม องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านพื้นที่ คือการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณ วัตถุประสงค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 2) ด้านการจัดการ คือความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการคือการพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการมีส่วนร่วมคือการพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้างและประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจหรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

ดังนั้นในการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความมีชื่อเสียง กิจกรรมท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนา

ประวัติการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 92 และไม่เคยมาท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 8

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ คิดเป็นร้อยละ 92 และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 8

ความรู้สึกรู้สึกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชื่นชอบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 99 และไม่ชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 1 สอดคล้องกับ กวี วรกวิน และคณะ (กวี และคณะ, 2546) กล่าวว่าไว้ว่าด้านการรักษาระบบนิเวศในทุกระดับ ซึ่งสามารถกำหนดหลักการพื้นฐาน 5 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว 3) ปัจจัยด้านความรู้และการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) การมีส่วนร่วมหรือผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น 5) ความพึงพอใจของผู้บริโภคการท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว จากลักษณะและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวนี้ จะมีความคาดหวังเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งระบบ เพื่อให้ตอบสนองกระแสความต้องการด้านการอนุรักษ์ กระแสความต้องการของตลาดท่องเที่ยวและกระแสของการพัฒนาชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

ความต้องการกลับมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการกลับมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 99 และไม่ต้องการกลับมาท่องเที่ยวที่นี่อีก คิดเป็นร้อยละ 1 มีความสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (บุญเลิศ, 2542) แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งมี 3 มิติ ดังนี้ 1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่

จะให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดต่าง ๆ การจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้บริการในการเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น 2) มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจจะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป 3) มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน เพื่อให้มีความยั่งยืนประกอบด้วย 3 ด้าน คือด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาตลาด การท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความต้องการความพึงพอใจและความสามารถในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการบริการในส่วนของการทำกรอุทยานแห่งชาติ จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต แต่ละข้อมีค่าถาม 5 ระดับ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด พบว่าระดับความเหมาะสมเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการบริการในส่วนการทำกรอุทยานแห่งชาติ เรียงลำดับตามความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานด้านการบริการในส่วนที่ทำกรอุทยานแห่งชาติกล่าวคือ สภาพความพึงพอใจของประชากรที่ได้ระดับมากที่สุด คือ การรักษาธรรมชาติและความสะดวกของสถานที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38

รองลงมาคือการอำนวยความสะดวกสถานที่จอดรถ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ซึ่งจรัญ พลพาลศักดิ์ และกนกรัตน์ วรรณพงษ์ [จรัญ และกนกรัตน์ (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติจะให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวทุกครั้งเมื่อมีการสอบถาม สอดคล้องกับประจักษ์ ชมยินดี, ธีระวุธ นุชสา และจิรวรรณ นุมัติ [ประจักษ์ และคณะ (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแต่ละครั้งไม่ค่อยได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของอุทยาน

แห่งชาติมีจำนวนน้อยจึงดูแลให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง แต่จุดประสงค์สำคัญคนและเพื่อน ๆ มีความสนใจท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติมากกว่าการรับฟังคำแนะนำ

รองลงมาคือ ความปลอดภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ซึ่งองอาจ เค้าโนนกกอก [องอาจ (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่าปัญหาด้านสภาพกายภาพ เช่น การจัดวางผังบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีลักษณะไม่โดดเด่นขาดความน่าสนใจ อีกทั้งปัญหาด้านสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว เช่น ความปลอดภัยจากการใช้พื้นที่และกิจกรรมต่าง ๆ ในอุทยานชาติน้ำตกคาดโคนนักรท่องเที่ยวมักพบอุบัติเหตุการลื่นล้มด้านความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย จากสัตว์จากภัยธรรมชาติไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำและการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 องอาจ เค้าโนนกกอก [องอาจ (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่าเป็นเพราะมีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยกว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับการดูแล คำแนะนำและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่เจ้าหน้าที่ทุกคนก็ยินดีให้บริการและอำนวยความสะดวกอย่างเต็มกำลังความสามารถ รองลงมาคือการจัดบริการที่ทันสมัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ซึ่งนิมิต เจริญอุดม [นิมิต (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่าปัญหาที่พบมากคือ นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎการรักษารักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดการคำนึงถึงระบบนิเวศ พบว่านักท่องเที่ยวยังทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ไม่ตรงตามแหล่งให้ทิ้งขยะหรืออุปกรณ์ เช่น ถังขยะของทางอุทยานจัดเตรียมไว้และการชะล้างจานชามภาชนะต่าง ๆ ในน้ำตกคาดโคน

รองลงมาคือ ที่พัก/บริเวณกลางเต็นท์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือร้านอาหาร - เครื่องดื่มร้านจำหน่ายของที่ระลึก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 สุนิสา ใจใส, ไข่ โขกเหมาะ และหนูลอง สูงชัยภูมิ [สุนิสา และหนูลอง (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] อาชีพค้าขายอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติได้ให้สัมภาษณ์ว่า ตนมีส่วนร่วมรณรงค์รักษาสีสิ่งแวดล้อม การขายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวโดยใช้ภาชนะที่ทำจากวัสดุย่อยสลายได้เช่นจานกระดาษถ้วยกระดาษไม่ใช้ภาชนะโฟมและมีบริการให้นักท่องเที่ยวมีภาชนะทางร้านได้

รองลงมาคือความสะดวกด้านการเดินทาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 จรรย์ พลพาลสังข์ [จรรย์ (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 กล่าวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติภูแลนคา เส้นทางรถจักรยาน ป้ายบอกจุดตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวอำนวยความสะดวกในการสัญจรมีแต่ไม่มีความชัดเจน เช่น ผังเสียหาย สีลอกมองไม่เห็นตัวอักษรข้อความ ถนนขรุขระมีหลุมบ่อ อีกทั้งงบประมาณในการพัฒนามีน้อย

ด้านความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานที่มีค่าน้อยที่สุดคือห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 ซึ่งนิมิต เจริญอุดม [นิมิต (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ น้ำดื่มควรมีการพัฒนาโดยเพิ่มปริมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานด้านการบริการ

ในส่วนของการทำการอุทยานแห่งชาติมีการแจกแจงความถี่จากแบบสอบถาม เรียงลำดับตามความคิดเห็นตามค่าการแจกแจงความถี่คอบแบบสอบถามจากมากไปหาน้อย กล่าวคือ การเก็บเงินค่าเข้าอุทยานมีราคาสูง ควรปรับราคาลงให้เหมาะสม รองลงมาคือ การเดินทางไม่สะดวกถนนขรุขระเป็นหลุมบ่อ แนวเส้นทางจรจรและเครื่องหมายจราจรชำรุด รองลงมาคือ ร้านค้าเปิดให้บริการน้อยไม่พอเพียงแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ต้องการให้มีการบริการเพิ่มขึ้นเพื่อความสะดวกด้านการบริการ รองลงมาคือ ช่วงเทศกาลท่องเที่ยวท้องน้ำ ท้องสุขามีบริการไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ควรแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การรักษารธรรมชาติ และเตือนภัยในที่มอันตราย ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรให้คำแนะนำอย่างละเอียด รองลงมาคือ ควรห้ามไม่ให้จำหน่ายหรือนำของมีนเมาเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเป็นการทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยว รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ควรมีกิจกรรมหรือการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรักษาสสิ่งแวดล้อม ลำดับสุดท้ายคือ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวควรมีการให้บริการจัดการทิ้งขยะมีภาชนะที่ทิ้งขยะมากขึ้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของอนุสร สมใจ [อนุสร (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2557] กล่าวว่า ควรมีสถานที่อำนวยความสะดวกมีระบบจัดการทำลายขยะอย่างรวดเร็วไม่ตกค้างส่งกลิ่นเหม็นทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานด้านการบริการในส่วนของการทำการอุทยานแห่งชาติ จากแบบสอบถาม เรียงลำดับตามความคิดเห็นตามค่าการแจกแจงความถี่คอบแบบสอบถาม ในตอนที่ 3 ดังกล่าวมาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้การเก็บเงินค่าเข้าอุทยานแห่งชาติมีราคาต่ำลง อีกทั้งมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ คือ ด้านการเดินทางไม่สะดวกถนนขรุขระเป็นหลุมบ่อ แนวเส้นทางจรจรและเครื่องหมายจราจรชำรุดการให้บริการร้านค้าเปิดให้บริการน้อยไม่พอเพียงแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวท้องน้ำ ท้องสุขา มีบริการไม่เพียงพอต่อความต้องการ ควรมีเจ้าหน้าที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้ความรู้เรื่องการรักษารธรรมชาติและเตือนภัยในที่มอันตราย ควรห้ามไม่ให้จำหน่ายหรือนำของมีนเมาเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ควรมีกิจกรรมหรือการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรักษาสสิ่งแวดล้อม ซึ่งจีรารวรรณ นุมิตี และธัญจิรา ชุกกลิ่น [จีรารวรรณ และธัญจิรา (สัมภาษณ์) 7 เมษายน 2577] ให้สัมภาษณ์ว่า การให้บริการนำอาหารเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบริเวณน้ำตกส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมหลายประการ เช่น การทิ้งเศษอาหาร ภาชนะที่ไม่ย่อยสลายเศษขวดแก้วแตกทำให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว และลำดับสุดท้ายคือ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวควรมีการให้บริการจัดการทิ้งขยะมีภาชนะที่ทิ้งขยะมากขึ้นเพื่อรักษาสสมดุลของระบบนิเวศ

ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพกล่าวได้ว่า การบริหารและดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน และอุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิเช่น หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานของเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมไปถึงประชาชนที่อาศัยในภูมิลาเนาบริเวณอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจะประสบผลสำเร็จ

ผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ” ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาตินั้น ควรจะคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งพืช สัตว์และด้านอื่น ๆ ด้วย

2. การเก็บค่าบริการ (ขาเข้า) ของอุทยานแห่งชาติมีราคาสูง ควรพิจารณาปรับปรุงให้มีราคาต่ำลง

3. พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 ควรมีมาตรการจัดกิจกรรมโครงการ ได้แก่ การจัดอบรม การประชุม หรือการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดชัยภูมิได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในขณะท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้จริง

สรุปผลวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เพื่อวัดสถานภาพและข้อมูลส่วนตัวเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการบริการในส่วนของการทำกรอุทยานแห่งชาติ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ รวบรวมข้อมูลที่มีต่อการดำเนินงานด้านการบริการของการทำกรอุทยานแห่งชาติ โดยวิธีการแจกแจงความถี่

การศึกษาด้านคุณภาพสรุปผลการวิจัยโดยสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกล่าวได้ว่า การบริหารและดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงจะประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายได้และการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสัมพันธ์กับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เช่น ตัวแทนเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพค้าขายในเขตอุทยานแห่งชาติ และตัวแทนนักท่องเที่ยวมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางแก้ไขข้อปัญหาได้ตรงตามความต้องการของทุกฝ่าย เมื่อสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายได้จะช่วยสร้างรายได้สู่ชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลในการวิจัยจากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยวนในพื้นที่บริเวณเขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดชัยภูมิ คุณประโยชน์จากวิจัยนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุน

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ วรรณพงศ์. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 กวี วรรณและคณะ. (2546). แอดลัสประเทศไทยรัฐกิจ รายจังหวัด. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
- กาญจนา วงศ์กาฬสินธุ์. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- ไช้ โชคเหมาะ. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). อาชีพค้าขายอุทยานแห่งชาติตาไผ่ จังหวัดชัยภูมิ.
- จรัญ พลพาลสังข์. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7.
- จิรวรรณ นุ่มดี. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- ธัญจิรา ชุกกลิ่น. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- ธีระวุธ นุชสา. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- นิมิต เจริญอุดม. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประจักษ์ ชมยินดี. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- ปวีณา ทองบุญยัง. (2556). บทคัดย่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชน บ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนคา. เข้าถึงเมื่อ 11 ตุลาคม 2556. เข้าถึงได้จาก (<http://abcjournal.trf.or.th/attachments/article/381/p99.pdf>)
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- รัตนวดี จุลพันธุ์. (2547). การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นกรณีศึกษา เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- วิจิตรา ช่างปรุง. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำลี สายะนะ. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). อาชีพค้าขายอุทยานแห่งชาติตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ
สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2555). สรุปรายงานสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติต่างๆ
ปีงบประมาณ 2555. เข้าถึงเมื่อ 11 ตุลาคม 2556. เข้าถึงได้จาก ([www.dnp.go.th/NPRD/
develop/data/stat55/fthai_55.pdf](http://www.dnp.go.th/NPRD/develop/data/stat55/fthai_55.pdf))

สุนิสา ใจใส. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). อาชีพค้าขาย อุทยานแห่งชาติตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ
ทนูลอง สูงชัยภูมิ. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). อาชีพค้าขาย อุทยานแห่งชาติภูแลนคา จังหวัดชัยภูมิ
องอาจ เค้าโนนกกอก. (สัมภาษณ์). (13 เมษายน 2557). พนักงานพิทักษ์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7
อนุสร สมใจ. (สัมภาษณ์). (7 เมษายน 2557). นักท่องเที่ยว